

آغاز سخن

کمی بیش از یک دهه پیش که ویرایش دوم کتاب فهرست‌نویسی و رده‌بندی اثر لوئیس مای چان به فارسی ترجمه شد با گلایه گروهی که عموماً دانشجویان دوره کارشناسی بودند مواجه شدم. این شکوائیه‌ها معمولاً تکرار می‌شد. آن‌ها مفاهیم موجود در کتاب را سنگین و دشوار می‌دیدند و از حجم زیاد کتاب هم وحشت داشتند. نگرانی دانشجویان قابل فهم بود. اما تحریر ساده کتاب در فرصت کم ممکن نبود. متأسفانه جامعه دانشمندی ایران نیز برای تولید این گونه آثار نه در گذشته ارزشی قائل بوده است و نه در حال و معمولاً تولید چنین آثاری را بی‌مقدار می‌پندارد. از قضا آقای حمید محسنی، مدیر محترم نشر کتابدار هم در گفتگوهای خصوصی همین نظر را داشتند و پیشنهاد تدوین تحریر ساده‌تری از کتاب چان را می‌دادند. نوشتن چنین کتابی آمادگی خود را می‌خواست؛ خطر سقوط به خاطر ساده‌انگاری نیز وجود داشت. هم چنین ممکن بود به اثر وزین چان صدمه وارد شود که هیچ کدام از جانب من پسندیده و قابل قبول نبود.

یکی دو سال پیش احساس آمادگی برای نوشتن چنین کتابی با اندکی تفاوت نسبت به اثر چان در من بوجود آمد. این بار فرصت را برای بوجود آوردن آن کم و محدود دیدم. طرح آن را با خانم طاهره جوکار در میان گذاشتم. خوشبختانه پیشنهاد همکاری را پذیرفتند. ولی تردید داشتند که این طرح کتابی شود که خیلی متفاوت از کتاب‌های لوئیس مای چان و آرلین جی تیلور باشد. طرح اولیه ۲۱ فصل داشت. اما در نهایت ۱۹ فصل از کار درآمد. تحولات و پیشرفت‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی و نیاز

کتابداران ایرانی تاثیر زیادی بر طراحی فصول و نگارش آن‌ها گذاشت. به طوری که می‌توان آن را اثر کاملاً مستقلی دانست..

بر مبنای تحولات انجام شده ما دیدگاه خود را از منابع کتابخانه‌ای به منابع اطلاعاتی سوق دادیم و چشم انداز کتاب را هم از نظر منابع اطلاعاتی، نظریه‌ها و فن-آوری محدود نکرده بلکه باز گذاشتیم. بدین ترتیب تلفیقی از سازماندهی منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌ها و سایر سازمان‌ها و جایگاه‌هایی که به نگهداری و سازماندهی منابع اطلاعاتی می‌پردازند بوجود آمد.

مخاطب این کتاب در مرتبه نخست جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و در مرتبه بعد کلیه علاقه‌مندانی است که می‌خواهند در مباحث مربوط به سازماندهی منابع اطلاعاتی دانش خود را گسترش دهند. گرچه این کتاب به عنوان یک کتاب درسی نوشته نشده است ولی فصول متنوع و گسترده آن می‌تواند نیاز بسیاری از دروس سازماندهی منابع اطلاعاتی در دانشگاه‌ها را پوشش دهد. برای همه فصولی که جنبه عملی پیدا می‌کنند تمرین‌های خاصی طراحی شده است که قابل استفاده در برنامه‌های آموزشی می‌باشند.

نوزده فصل کتاب در چهار بخش مقدمات، توصیف منابع اطلاعاتی، دسترسی و کنترل مستندات، سازماندهی موضوعی منابع اطلاعاتی و رده‌بندی منابع اطلاعاتی گنجانده شده است. در بخش مقدماتی فصول کنترل کتابشناختی: مفهوم، روش‌ها و ابزار و قواعد فهرست‌نویسی: گذشته، حال و آینده قرار داده شده است. بخش توصیف منابع شامل فصول توصیف ظاهری، تحولات آینده در قواعد فهرست‌نویسی، فهرست‌نویسی منابع الکترونیکی و کدگذاری است. بخش دسترسی و کنترل مستندات شامل فصول انتخاب نقاط دسترسی، کنترل مستندات، سرعنوان‌های تنالگانی و عناوین قراردادی است. بخش سازماندهی موضوعی منابع اطلاعاتی شامل فصول دسترسی موضوعی، فهرست سرعنوان‌های موضوعی فارسی، سرعنوان‌های موضوعی کنگره و سرعنوان‌های موضوعی سیرز است. بخش پایانی کتاب که رده‌بندی منابع اطلاعاتی نام گرفته است شامل فصولی درباره رده‌بندی، رده‌بندی دهمی دیوئی، رده‌بندی کتابخانه کنگره، گسترش‌های ایرانی رده‌بندی کتابخانه کنگره و سایر طرح‌های رده‌بندی است.

از این که این کتاب به این صورت به نقطه پایان می‌رسد پرورگار جهانیان را سپاسگزار و شکرگذار هستم. از همکار بزرگوار خانم طاهره جوکار به خاطر همکاری‌ها، همفکری‌ها و گره‌گشایی از مشکلات کوچک و بزرگ و صبوری‌اش در همه موارد تشکر بی‌نهایت دارم. همچنین از جناب آقای حمید محسنی، دانشجوی

سابق، ناشر کشور و دوست کنونی که همه همت‌اش را صرف گسترش و اعتلای دانش کتابداری و اطلاع‌رسانی کرده است، برای فراهم آوردن امکان انتشار این کتاب، تشکر زیاد دارم. تشکر ویژه از آن خانواده‌های ماست که با صبوری فرصت نوشتن این کتاب را برای ما فراهم کردند.

در پایان از خوانندگان گرامی می‌خواهیم کاستی‌های احتمالی و پیشنهادات خود را برای ویرایش‌های بعدی در اختیار نویسندگان قرار دهند.

زهیر حیاتی

طاهره جوکار